

— Nemških učiteljev s Češkega je padlo 200, ranjenih pa je 414. — Moravskih nemških učiteljev je padlo 54, ranjenih je 339. — Zgornjeavstrijskih učiteljev je padlo 24, ranjenih je 73, ujetih 11. — Francoskih učiteljev je doslej padlo že 1600, ranjenih pa je 4000.

UCITELJI IN VOJNA.

»Floreat Etona!« Pod tem naslovom je priobčil angleški list »Daily Mail« nekrolog po nekem učitelju, ki je padel na bojišču, ter piše navdušeno: »Učitelj »Eton Collega« je žrtvoval svoje življenje za domovino in za nas! Kaj takega se ni zgodilo še nikdar, krona je to našim zmagam!« »Edinost« temu dostavlja: »Tako slave na Angleškem enega učitelja, ki je padel za domovino. Pri nas pa je šlo na stotine učiteljev v boj, na stotine jih krvavi in veliko jih je že žrtvovalo svoje življenje za domovino. Po »Agramer Tagblattu« posnemljemo, da je iz Hrvatske nad 600 učiteljev pod orožjem! Čast učitelstvu, ki je v mirnih časih pionir kulturnega dela, graditelj narodne bodočnosti, a v vojni na bojnih poljanah branitelj narodove grude! Z odhodom učiteljev na bojišče so pa učiteljice na deželi postavljene pred ogromno nalogo: vršiti morajo svoje delo in nadomeščati učitelje. Naj citiramo zopet po »Tagblattu«: Mnogo je še mladih deklet med njimi, vendar so vse v navdušenju za svoj poklic, v ljubezni do naroda našle moči, da odlično, da skoro neverjetno vrše sedaj svojo nalogo. Nadzorniki so polni hvale za neumorno delo učiteljic. Izborno so se obnesle v tem vojnem letu! Ponosno smejo biti na to, da so dosegle, da šola ni toliko trpela zaradi vojne, kolikor se je bilo bati iz početka. Narodu pa je v dolžnost, da vsaj sedaj začne prav ceniti vrednost učiteljstva in njegovega dela. Posnema naj druge prosvetljene narode, ki se ponašajo s svojim učiteljstvom, mu gredo povsod na roko, ga podpirajo in cenijo.«

OLAJŠAVE PRI VPOKLICANJU POD OROŽJE.

Olajšavo v vojaški službi bodo od zdaj naprej uživali tudi oni vojaki višjih starostnih letnikov, ki se sicer ne morejo izkazati z zadostno šolsko izobrazbo, ki pa imajo zaradi svojih osebnih kvalitativ in svojega stališča v življenju višjo stopnjo izobrazbe. Ti vojaki se ne bodo uporabljali za navadno delo v vojašnicah in smejo tudi zunaj vojašnice stanovati. Dobili bodo poseben znak.

HRVATSKA IN SLAVONIJA.

Na vsem Hrvatskem in po vsej Slavoniji se morejo vsa pisma oddajati odprta, zaprtih pisem sploh ne pošiljajo naprej. Hrvatska in Slavonija sta proglašeni za vojno ozemlje.

BREZ NASLOVA.

Hrvatski »Jutarnji List« prinaša članek, v katerem se najprej sklicuje na dunajsko »Neue Freie Presse«, ki sedaj odkrito priznava, da je politika v naših pokrajinah doslej mnogo pogrešila, in konec pripovedi je bil, da so monarhiji zvesti podaniki postali tujci na lastnih tleh, a gospodarji so postali — tujinci. Ne prihaja nam na misel, da bi koga sedaj obtoževali, ali zgodovinska resnica je, da je bilo vpra-

moji strani in si otiral znoj, ki mu je curkoma oblival lica.

Ali je imel res slutnjo? — —

Teden kasneje smo morali odbiti ruski napad. Med visokim žitom smo hiteli tisto jutro z nasajenimi bajoneti na pomoč. Dež krogel se je vsipal na nas, ali kdo se je menil za to?

Miha je bil prav tam na krilu. V visokem žitu je zašel predaleč in hotel je menda baš dobiti zvezo s tovariši. Toda pri tem je prišel širokoplečemu Rusu na muho. Iz daljave kakih — trideset korakov mu je prevrtała krogla obe senci, in obležal je na mestu v mlaki krvi.

Toda mlad fant ga je takoj maščeval. Preden je mogel Rus, ki se je bil široko postavil sredi zorene njive, iznova vložiti patrone v puško, je dobil tudi on strel v glavo. Takoj se je zgrudil mrtev na hrbet.

Izgubil sem učenca iz streliškega jarka. Nemara je res slutil na tisti poti svoj bližnji konec...

Pokoj mu! —

šanje italijanskega vseučilišča eno glavnih vprašanj italijanske politike in da so se dali razvneti zanje tudi nekateri naši italijanski poslanci, na katerih patriotizmu ni dvomiti — kar potrjuje njihove izjave. Sklep vlade — piše »Jutarnji List« — da napravi konec vsem tem nespodobščinam, pomenja priznanje storjenih pogrešk. Ali to priznanje je vladi le na čast in je obenem najboljši dokaz njene jakosti. Priznavanje pogrešk je vsekar znak moralne in fizične moči. Drugi znak te moči leži v načinu, v energiji, s katero se mislijo te reforme izvesti. Brez vsakega obzira, ravnim potom, v najkrajšem času, naj Trst zopet dobi tisto obličje, ki mu pripada. Trst, kakršen je danes, ni produkt ne italijanske marljivosti, ne kulture, ne italijanskega naroda, ampak predvsem skrbi, ki mu jo je vlada posvečala od nekaj. Ne glede na vsako drugo pravo, sledi že iz tega dejstva pravica monarhije, da z lepo ali z grdo privede Trst nazaj na tisto pot, na kateri je bil v dobi najhitrejšega svojega procvita. Ne vemo, ali je bil to namen vlade, ali že ta čin sam na sebi je neko zadostno za slovensko in hrvatsko prebivalstvo Trsta. Pa že zato pozdravljamo — tako zaključuje rečeni hrvatski list — vladino namero, zakaj, naj se zgodi, kar hoče, ta namera more nam le koristiti.

NAČELNIK NEMŠKE NAPR. STRANKE O ZDRUŽITVI VSEH NEMŠKIH SIL V AVSTRIJI.

Pri neki slovesnosti v Pragi je izjavil načelnik nemške napredne stranke med drugim: »Ene želja in pričakovanje prešinja vse avstrijske Nemce: da se, ko se bo končal bojni vihar in bo zopet zasijalo mirno solnce, združijo vse nemške sile, da vodilno z drugimi narodi sodelujejo na obsežni politiški, gospodarski in socialni pomladitvi naše države, da se našim potomcem zagotovi srečna bodočnost.«

NAČRTI ZA BOSNO.

General Sarkotič, ki je sedaj nekaj mesecev sem zapovedujoči general in poglavar v Bosni in Hercegovini, je posebnemu dopisniku »Berliner Tageblattu« povedal nekatere svojih namenov glede uredbe Bosne v politiškem, gospodarskem in socialnem oziru. — Predvsem se bo predručil bosanski šolski sistem. Šef šolske uprave stoji na sledečem stališču: Zemlja naj se vrne kmetom. Kmetiški sin, ki so ga doslej poslali v šolo, se je redno lotil politike, zaradi česar je baš v mladi Bosni mnogo duševnega proletariata, dasi je v tej izrazito agrarni deželi v prvi vrsti potreba inteligentnega kmetiški stan, stan samostalno mislečih kmetov, ki ga ne more pridobiti vsak politiški agent. Gimnazij in realk naj bo manj, več pa gospodarskih in obrtnih učilišč. Mi bomo kmeta prisilili, da bo dal vsaj enega svojega sina v delavnico, in če se pokaže potreba, bomo sami dali potrebna sredstva.

POROTNA SODIŠČA.

S cesarsko naredbo od 7. julija 1915, ki je bila objavljena v državnem zakoniku in v uradni »Wiener Zeitung«, se name-rava ustavljenje delovanja porotnih sodišč za vso državo podaljšati do konca marca 1916; vendar pooblašča cesarska naredba vlado, da tudi že poprej lahko odredi, da prično porotna sodišča zopet delovati.

»RDEČI KRIŽ«.

Njegova c. in kr. Visokost prevzvišeni gospod general konjenice nadvojvoda Franc Salvator, c. in kr. generalni nadzornik prostovoljne sanitetne oskrbe, je izdal na njemu predložene izkaze o sedanjem delovanju družbe »Rdečega križa« sledečo okrožnico: »Iz za prvo polletje vojne predloženih izkazov razvidni uspeh delovanja zavodov »Rdečega križa« na deželi me je povsem zadovoljil. Izrekam vsakomur, ki je pri tem sodeloval, ali naj pri ustanovitvi bolnic, ali vodstvu in upravi, ali strežbi ranjenecv in bolnikov — za njih trudapolno delovanje, s katerim se je do-degel tako izvanreden uspeh, svoje popolno priznanje in najpresrečnejšo zahvalo.«

ČASTNO KNJIGO

izda c. kr. ministrstvo za deželno brambo (Ehrenhalle) za one osebe deželne brambe, črnovojništva in orožništva, ki so bile v teku sedanje svetovne vojne ali z Najvišjo pohvalo, odnosno s hrabrostno ko-

lajno odlikovane, in tistih, ki so pred so-vražnikom padli. Ker se pa ta častna knjiga more v celotnem obsegu šele po končani vojni izdati, je imenovano minist-rstvo odredilo, da prične takoj izdajati posamezne zvezke te knjige, da se zamore javnosti obvestiti še v teku vojne o hrabrostnih slavnih činih naših junakov, ki se požrtvovalno borijo za našega pre-svetlega cesarja in domovino. Ker je iz-daja te knjige za sedanjí rod kakor tudi za potomce velike važnosti, se županstvom priporoča, da vplivajo kolikor mogoče na to, da svojci, starši, sorodniki tistih oseb, ki so bile na katerikoli način v tej vojni odlikovane, oziroma ki so pred sovražni-kom padle, določijo kratek življenjepis s sliko (fotografijo), rojstnim letom, do-movno občino, stanom (samski ali ože-njen), številom otrok, poklic itd. Pripomi-nja se, da se bodo doposlane slike brez vsakih stroškov dotični stranki zopet vrnilo.

DELO SLOVENSKEGA UCITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ«.

Popravek: V zadnji številki našega lista izkazana končna vsota je za 100 K pomotoma prenizka. Pravilno se mora glasiti: 29.685 K 72 vin.

Učenke c. kr. dekliške rudniške ljud-ske šole v Idriji 149 K 48 vin.; učenci slo-venske občinske šole v Rojanu 5 K; učenci slovenske občinske šole v Šklednju 12 kron 30 vin.; učenke Slavica Bajčeva, Romanca Fleischmanova, Marija Ganglo-va in Cveta Morelova nabrale v Metliki 42 K 55 vin. + 76 K 90 vin. = 119 K 25 v.; šola Dramlje na Štajerskem 66 K 79 vin.; učiteljica Josipina Primožičeva v Črnom-lju (za slepce) 14 K; šolsko vodstvo Ljub-no na Gorenjskem (za slepce) 6 K 82 vin.; učiteljica Marija Levčeva (za slepce) 4 K; Ivan Ravbar v Repentaboru (za slepce) 2 K; učiteljica Pavla Trefaltova nabrala v Dragi na Dolenjskem (za slep-ce) 22 K 50 vin.; učiteljstvo deške ljud-ske šole v Kranju 1% od plač 10 K 40 v.; šolski vodja Franc Ivanc v Kranju 6 K; šolsko vodstvo na Viču zbirko 18 K 80 v.; učiteljici Tonica Kračmanova in Zinka Fabjanova v Št. Lenartu pri Laškem trgu za junij po 2 K = 4 K; nadučitelj Braf v Kastvu 10 K; Srečko Exel, učitelj v Voj-niku 10 K namesto venca na krsto gospe Brezovnikove; učenci ljudske šole na Proseku 2 K 60 vin.; učenke Slavica Baj-čeva, Ivica Gabrščkova, Marija Ganglova in Cveta Morelova nabrale v Metliki 44 kron 50 vin.; skupaj 508 K 44 vin.

V zadnji številki izkazanih K 29.685-72
Danes izkazanih K 508-44

Doslej nabranih K 30.194-16

Prosimo nadaljnjih obvestil, oziroma izpopolnil dosedanjih izkazov!

MOBILIZIRANI TOVARIŠI - NAROČNIKI.

(Dostavki k uvodniku v 7. stev., ozi-roma k članku istega naslova v 10. in 12. številki).

Kranjsko.

52. Hlebec Karel, u. v. Vel. Ubeljsko (umrl v ruskem ujetništvu).

53. Čencič Julij, nu. Št. Peter na Krasu.

54. Pleskovič Rudolf, c. kr. u. Idrija.

55. Sepaher Anton, u. Kranj.

56. Schmeidek Ivan, u. Krtina.

57. Mlakar Franc, u. Ljubljana.

Štajersko.

49. Loparnik Peter, u. Polzela.

50. Varl Ljudevit, u. Poljčane.

51. Kokot Ferdo, u. Pišce.

52. Porekar Anton, nu. Hum pri Ormožu.

53. Podplatinik Franc, u. Sv. Tomaž pri Ormožu.

54. Preindl Jakob, u. Vel. Nedelja.

55. Gobec Rudolf, u. Sv. Venčeslav.

Primorsko.

57. Tomažič Andrej, nu. Lokavec.

58. Fajgelj Rafael, nu. Sedlo-Breginj.

59. Matelič Ivan, u. Sužid-Kobarid.

60. Bensa Andrej, nu. Breginj.

61. Močnik Josip, u. v. Bukovo-Cer-kno.

62. Černe Blaž, u. v. Police-Cerkno.

63. Bertok Josip, nu. Škofije.

64. Brezavšček Avguštin, u. Plave.

65. Gregoretič Anton, u. Rodik.

ad 6. Bravničar Alojzij, u. Šebričak (padel na južnem bojišču meseca julija 1915).

Po tej izpopolnitvi je torej danes naših naročnikov-vojakov:

s Kranjskega	57
s Štajerskega	55
s Primorskega	65
s Koroškega	1

skupno število

178

Pravica malega naroda.

Pod tem naslovom je napisal znani češki učenjak prof. Fran Krejči brošurico. Najprej pobija nazore, ki so oporekali malim narodom pravo do eksistence poleg velikih. Načelo — ki se morda v praksi uveljavlja — da je sila pred pravico in pravičnostjo — to načelo ne odgovarja ni enemu v resnici moralnemu zakonu. Narod je tu in tu mora biti! Ne more se reči, da je pravica do eksistence malega naroda odvisna od fizične moči in nadmoči večjega naroda. Res je sicer, da narod nima zaščite v konfesijah. Nobena cerkev ne bo žrtvovala svojih vsečloveških in mednarodnih tendenc, ako gre samo za interese naroda — sodnega dne ne bo renegat odgovarjal za svoj čin, ako je sicer ostal religiozen. Možni so tudi taki nazori, ki stavljajo ideal človeštva nad narodnost. Tako Tolstoj, Goethe in Nietzsche. Pa tudi socialna demokracija — kakor vidi prof. Krejči v sporu čeških separatistov z mednarodno centralizacijo — »žrtvuje male narode višjim ozirom, istotako kakor cerkve in države«.

Proti vsem tem teorijam postavlja profesor Krejči instinktivno ljubezen do naroda, instinkt narodne samoohrane. Instinkt in zopet je instinkt dela iz naroda narod, instinkt samoohrane, ki je življenjsko jedro naroda istotako kakor pri po-edincu, ki se nahaja tako v velikih kakor v malih narodih. O tem instinktu ima prof. Krejči svojo filozofsko teorijo, ki jo uveljavlja tudi za narodnost. »Instinkt je eksponent zakonite potrebe, ki vlada v vsej prirodi in ki ji človek podlega, zavestno ali nezavestno«. »V tem, na kar navaja človekov instinkt, mora biti nekaj resnice, pa tudi, če se je ne umeva popolnoma jasno«. Nagon se ne vara; varati se more le razum, ki ne umeva jasno, kam vodi nagon. Tak nepogrešljivi instinkt je tudi ljubezen do svojega naroda. Vsa razmotrivanja razuma, ki bi govorila proti pravu naroda, so ničeva pred »vrhno instanco nagona narodne samoohrane«. Nikaka darvinska teorija o pravu močnejšega ne obstoji pred faktom eksistence naroda, o kateri ne odločuje tudi materialno orožje. Ali pogoj te narodne eksistence je v moči naroda samega: to je narodna zavednost, zavest o samem sebi. »Smelo moremo reči, da je narod, dokler traja ta pogoj, nepremagljiv — samo izstradati, postreljati, masakrirati bi se moglo narod. Ali če smo že tako daleč, da si takega postopanja niti ne moremo misliti v kulturnem svetu, vsaj ne s civiliziranimi ljudmi, potem je ta pogoj tudi najmanjšemu narodu pogoj eksistence. In če bi se ji odrekel sam, bi bil to samomor«.

Ta narodna zavest drži pripadnike naroda skupaj, »dela iz poedincev narodno celoto v vseh okolnostih, ki si jih moremo zamisliti, in ta zavest se ne iztrga z nobenim nasiljem iz notranjosti poedin-cev, dokler je narodna zavest v poedin-cih, dotlej bo narod trajal in dotlej je neuničljiv!« — »Ne običaji, ne vera, pa tudi ne jezik ni neobhodno potreben pogoj narodne zavesti«. »Narodna zavest je naj-notrajnejša last notranjosti poedinčeve, je to neuničljiva moč«. »Zaveden narod, čigar vsi sloji so prožeti z narodno zavestjo, katerega slehni pripadnik občuti to kot bistven del svojega individualnega bitja, prebije vsako silo, nasilje — preživi vse neugodnosti«.

»Čas« pravi z ozirom na češki narod, da se te globoke misli Krejčeve morejo aplicirati na današnje češko vprašanje z ozirom na Husov spomin napram današnji evropski situaciji češkega naroda. Brošura Krejčevega kaže, kaka nesreča za mal narod je, ako niso vse njegove vrste, posebno pa takozvani širši sloji, ki tvorijo jedro naroda, enako osveščeni. Zato je delo za njihovo osveščenje najboljše sredstvo v boju za narodno eksistenco in obenem edino sredstvo, ki se ne izneveri niti v najhujših razmerah.

Za fakt instinktivne ljubezni do naroda nahaja prof. Krejči tudi argumente moralne sankcije za pravico do eksistence malega naroda: prirojena ljubezen do naroda je potrebna zahteva tudi z moralnega gledišča. Ne ljubiti svojega naroda